

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

موضوع: قبله

امروز مطالبی را در مورد زمین عرض می کنیم که باید دقت بیشتری داشته باشید، ابتدا ما باید زمین را بشناسیم و این شناخت چند مقدمه دارد؛ اول اینکه زمین کروی است و این خیلی بحث ندارد.

دوم اینکه زمین کروی ساکن نیست بلکه همیشه در حرکت می باشد و این در قران کریم و روایات نیز ذکر شده مثلا در آیه شریفه اینطور ذکر شده: ﴿وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ﴾^۱ و حتی در اسفار برای حرکت جوهریه به این آیه شریفه استدلال شده و در نهج البلاغه نیز حضرت امیر علیه السلام می فرماید: « وَ عَدَلَّ حَرَكَاتِهَا بِالرَّاسِيَاتِ مِنْ جَلَامِيدِهَا »^۲ یعنی خداوند حرکات زمین را بواسطه کوههای سنگین تعدیل کرد، و همچنین حضرت در جای دیگر فرموده: «فَسَكَنْتُ عَلَى حَرَكَتِهَا مِنْ أَنْ تَمِيدَ بِأَهْلِهَا»^۳ یعنی خداوند زمین را ساکن قرار داده تا با حرکتی که دارد اهل خود را به زحمت نیاندازد.

حرکت وضعی زمین در بحث ما موثر است، زمین در ۲۴ ساعت یک مرتبه به دور خودش می چرخد و تمام نقاط خود را در معرض تابش نور خورشید قرار می دهد و قبلا عرض کردیم که برای روشن شدن حرکت زمین ۱۸۰ دایره از شمال به جنوب در فاصله های مساوی ترسیم کرده اند که در واقع ۳۶۰ قوس نیم دایره است

^۱ سوره نمل، آیه ۸۸.

^۲ نهج البلاغه، تنظیم مرحوم دشتی، ص ۷۷، خطبه ۹۱.

^۳ نهج البلاغه، تنظیم مرحوم دشتی، ص ۲۲۱، خطبه ۲۱۱.

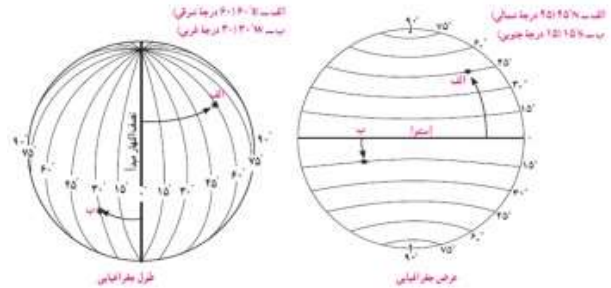
یعنی ۱۸۰ قوس در این طرف و ۱۸۰ قوس در آن طرف که جمعاً می شود ۳۶۰ قوس که به اینها خطوط نصف النهار می گویند و به هر یک از این خطوط نصف النهار یک درجه می گویند و در نتیجه در سطح زمین ۳۶۰ درجه بوجود می آید که به آنها درجات طول جغرافیایی می گویند، برای دقت بیشتر هر درجه را به ۶۰ دقیقه و هر دقیقه را به ۶۰ ثانیه تقسیم کرده اند، حالا برای اندازه گیری طول جغرافیایی بلاد ناچاریم یکی از خطوط نصف النهار را به عنوان مبدأ قرار بدهیم و نسبت به آن طول بلاد را بسنجیم که امروزه گرینویچ که در نزدیکی شهر لندن هست را به عنوان مبدأ محاسبه طول جغرافیایی بلاد قرار داده اند و بلادی که از گرینویچ به سمت شرق فاصله می گیرند دارای طول شرقی و بلادی که از گرینویچ به سمت غرب فاصله می گیرند دارای طول غربی هستند بنابراین شناخت و محاسبه فاصله و تفاوت اوقات بین شهرها و مناطق مختلف و همچنین شهرها نسبت به کعبه با این روش انجام می شود، مثلا می دانیم که مشهد و تهران هر دو در شرق گرینویچ واقع شده اند و طول شرقی مشهد ۵۹ درجه و ۳۶ دقیقه و طول شرقی تهران ۵۱ درجه ۲۵ دقیقه است یعنی طول جغرافیایی مشهد ۸ درجه و ۱۱ دقیقه از تهران بیشتر است لذا صبح و ظهر و غروب و سایر اوقات مشهد ۳۳ دقیقه پیش از تهران می باشد و یا مثلا طول مکه از گرینویچ ۳۹ درجه و ۵۰ دقیقه شرقی است و طول قم ۵۰ درجه و ۵۵ دقیقه شرقی است و قم در جهت شرق مکه واقع شده و تفاوت بین طول جغرافیایی قم و مکه ۱۱ درجه می باشد علی ای حال قبلا مفصل در مورد طول و عرض جغرافیایی بلاد و تاثیر آن در محاسبه فواصل و

ثم إنه يمكن استعلام القبلة من النيرين الأعظمين الشمس والقمر. ^٤

بقیه بحث بماند برای فردا إن شاء الله تعالی... .

اوقات بین شهرها بحث کردیم که مراجعه و مطالعه بفرمائید.

والحمد لله رب العالمين و صلى الله
على محمد و آله الطاهرين

آنچه که الان در تشخیص قبله مهم است شناخت طول و عرض جغرافیایی بلاد می باشد.

به عنوان خاتمه بحث مطلبی را عرض می کنیم که هم شروح عروه و هم در تحفة الأجلة ذکر شده، آیت الله خوئی در مستند العروة می فرماید: «و المتحصل مما تقدم أن للقبلة ثمان جهات:

١: نقطة الشمال إن كان طول البلد متحداً مع مكة وعرضه أقل.

٢: نقطة الجنوب إن اتحدا طولاً وعرض البلد أكثر.

٣: نقطة المشرق إن اتحدا عرضاً وطول البلد أقل كجدة.

٤: نقطة المغرب إن اتحدا عرضاً وطول البلد أكثر.

٥: بين الجنوب والمغرب إذا زاد البلد طولاً وعرضاً.

٦: بين الشمال والمشرق إذا نقص البلد طولاً وعرضاً.

٧: بين الشمال والمغرب إذا كان طول البلد أكثر

وعرضه أقل.

٨: بين الجنوب والمشرق إذا كان طوله أقل وعرضه

أكثر.

^٤ مستند العروة؛ سيد ابوالقاسم خوئی، ج ١، ص ٤٤٧.